

Kul hakkı sadece maddî midir?

Gebze'den okuyucumuz: "Kul hakkı sadece maddî midir? Ben mümkün olduğu kadar bundan kaçıyorum. Fakat benim epeyce alacaklarım kaldı. Kimileri diyorlar ki, 'Sen hakkını helâl et. Âdil olan Allah senin hakkını verir.' Bu mümkün mü? Ben helâl ettikten sonra, nasıl hak talep edebilirim?"

Kul hakkını çiğnemenin maddî olanı da, mânevî olanı da kaçınmamız ve sakınmamız gereken kebâirdendir, yani büyük günahlardandır. Esasen maddî olup olmadığına bakılmaksızın, hepsi hak olarak değerlendirilmeli ve sakınmalıdır. Maddeyle ilgili bir alanda kul hakkı şüphesiz maddî, mânâyla ilgili bir hususta ise kul hakkı manevîdir. Yani paraya ve maddeye bağlı alacak-verecek ilişkilerinde vaki olan kul hakkı maddî; gıybet, iftira, dedikodu, yalancı şahitlik gibi mânevî "tahkir ve hakaret"i konu alan kul hakkı manevîdir.

Başkasının size olan borcunda sizin iki türlü hakkınız söz konusu olabilir. Bir, paranızın maddî değeri; iki, paranızı geciktirmesi dolayısıyla uğradığınız mağduriyetin mânevî boyutu. Başkasına olan hakkınızı helâl etmeniz, her ikisini kapsayabileceği gibi, yalnız birini de içine alabilir. Bu sizin niyetinize bağlıdır. Tasarruf ve inisiyatif sizin elinizdedir. Eğer her iki hususta da hakkınızı helâl etmişseniz, Allah için, ona karşı hakkınızdan tamamen vazgeçmiş olursunuz. Bu vazgeçiş Allah içindir ve artık Allah nezdinde o kişiyle sizin aranızda herhangi bir hak-hukuk meselesi, alacak-verecek dâvâsı kalmaz, çünkü sizin tarafınızdan iptal edilmiştir. Yani senetler, hak sahibi olarak sizin tarafınızdan yırtılmıştır. Bunun karşılığında, Allah'ın sırf fazl ve keremi ile size ikramı söz konusu olabilir. Ki, bunu da o kişiden talep etmenize lüzum kalmaz. Çünkü bunu Cenâb-ı Hak merhametiyle lütfeder. Peygamber Efendimiz'in (asm) şu müjdesi ne kadar latîftir: "Kim bir Müslüman'ın dünya sıkıntılarından bir sıkıntısını giderip ona rahat nefes aldırır, Allah da ondan kıyâmet gününün sıkıntılarından birini gidererek rahat nefes aldırır. Kim zorda kalmış muhtaca karşı kolaylık gösterirse, Allah da dünya ve âhirette ona kolaylık gösterir. Kul kardeşinin yardımında olduğu müddetçe, Allah da kulun yardımındadır."1

Eğer hakkınızdan vazgeçmemişseniz, hakkınızı helâl etmemişsiniz demektir. O kişinin size olan borcu devam eder. Bu durumda borcunu ödeyebilmesi için ona verdiğiniz ilâve süre de kolaylık sayılır. Yani her hâlükârda bu hadis-i şerifle müjdelenen kolaylığa ermek için, elinizde fırsatlar olduğu söylenebilir. Şüphesiz bunu, alacaklı olduğunuz kişilerin ihtiyaç durumu ile sizin onları taşıyabilme gücünüz ve inisi-yatifinizi belirleyecektir. Sizin başkasına tanıdığınız kolaylık, Allah'ın rahmetine nâil olmanız açısından önemlidir.

Dipnotlar:

1- Riyâzu's-Sâlihîn, 245.